

ESCENES CARACTERÍSTIQUES DE VALLS

Dibuixos de Joan Rafí

Text de Joaquim Torres

Hom constata la cura que té la Comissió d'Art de l'Institut d'Estudis Vallencs a considerar la totalitat de valors, de característiques, de modalitats, i la diversitat de riqueses artístiques, com a factors que es poden incloure en la programació expositiva que, permanentment, ofereix al ciutadà. Aquesta línia d'actuació, unida a l'exigència de qualitat i a la voluntat de presentar la màxima amplitud possible del ventall infinit d'opcions que l'art comporta (tenint especial consideració quan d'art vallenc es tracta), dona com a resultat la brillant trajectòria de les Sales d'Exposicions, que aquesta Comissió dirigeix des de fa quatre anys.

En conseqüència, no ens va sorprendre de veure programada, el passat mes d'Abril, l'exposició «JOAN RAFÍ. Dibuix. Camp, castells, ciutat», atès que hi havien de convergir molts d'aquells valors, explícitament justificats en la mateixa presentació de la mostra:

«La Marsala, la Cotxeria de Ferran, l'Hort de la Bandereta, el Corraló dels gats... ¿qui pot evocar amb autoritat; qui pot plasmar amb devoció tots aquests racons tan entranyablement nostres d'un Valls que se'ns «escapa» cap al Pla i que, en el marc de l'evident traspàs cap a noves formes comunitàries, pot ésser pura història demà o demà passat?

Joan Rafí i Fontanillas, un vallenc del carrer d'en Bosch, un intel·lectual dels que «s'apunten» sense passar factura, quan és l'hora d'aportar a la col·lectivitat el seu saber, ha decidit treballar de valent, i avui, amb tot de mereixement, presenta a la primera Sala d'Art vallenca, una amplíssima mostra del seu art, la part més representativa de la qual és precisament el dibuix d'un dels aspectes més característics de la capital de l'Alt Camp.

És als anys 78/79 quan coneixem Rafí, i ens sorprenem de la seva voluntat d'integració i col·laboració, precisament en una època en què es fa tan escadussera, tan controvertidament plantejada la iniciativa personal de servei. El juny de 1979, Rafí,

a través de l'«Exposició d'artistes vallencs, avui» (Galeria d'Art LILA), recolzà –amb 28 companys més– el Centre d'Educació especial «Ginesta».

Des de l'any anterior, el 1978, en què es comença a parlar del projecte de Museu Casteller, col·labora amb les activitats de formació d'aquesta entitat. Actualment, és membre del Patronat del Museu i del seu Comitè Executiu, en el qual assumeix la responsabilitat artística. És també membre Numerari de l'I.E.V. des del 1979 i està integrat a la Comissió d'Art. Forma part, alhora, del Comitè de Direcció del Museu d'Art de Valls.

Exposà, per primera vegada, l'any 1945 i durant més de vint anys, participà amb el grup de l'«Exposició de Nadal». A l'Escola del Treball, presentà, l'any 1947, una exposició conjunta amb el també artista vallenc Marc Trilla. Ve després una llarga absència de Valls. Resideix durant deu anys al Brasil, d'on retorna l'any 1964, i reprèn aquí la seva inquietud vocacional, de la qual, ja no s'ha apartat més, i ha procurat, en la mesura de les seves possibilitats, un constant increment participatiu en la vida cultural i en les activitats artístiques vallenques. Ha treballat com a dibuixant especialitzat alhora en retolació. És autor de diversos frescos de Valls i de fora, així com d'altres obres ben representatives, entre les quals recordem ara les policromies de talles del «Misteri» de Lepanto.

Una personalitat de profunda recordança comentava, ara fa 39 anys, l'art de Rafi en un catàleg com aquest: aleshores va tenir l'honor d'ésser presentat pel Dr. Ignasi Sarró i Roset. No puc pas intervenir en la vessant artística avalada l'any 1947 i reconeguda després, en el decurs de la llarga trajectòria de Joan Rafi. Si que vull esmentar, però, un contingut rellevant del seu treball: la vivesa dels detalls que hi veiem, els quals pràcticament aclaparen els dibuixos de Rafi. Vivesa que no es és casual, sinó que es deriva del comentari inicial d'aquest escrit, i que ens mena inexorablement a l'anàlisi del perquè i el com d'un pensament i unes actituds aprofundides en el paisatge urbà vallenc.

No n'hi ha prou amb tenir un coneixement més o menys valuós d'aquesta ciutat; no n'hi ha prou d'haver-hi nascut i, com en el cas de Rafi, trobar-se'n allunyat durant anys, per a apreciar i valorar més aquell paisatge característic o aquell «corraló» que no té nom. És quelcom més especial; és la fiblada de tot un conjunt urbà fet casa pròpia. ¿Quin interès pot tenir, sinó, resseguir visualment les barbacanes del carrer dels Espardanyers o l'encreuament del carrer d'Artús; plasmar el carrer de la Zeta o dibuixar el pati de l'antic convent del Cor de Maria, la columna de ca Perneu, l'efígie de la Pera...?

Rafi evoca història viva, i ens aporta dibuixos d'una part medul·lar del seu poble. Dificilment, algú haurà vist retratats molts dels eloqüents indrets descoberts per aquest artista que, des del seu estudi del carrer dels Jueus, guaitant damunt el de la Carnisseria, viu Valls de ple. Rafi sap de les dificultats que envolten molts dels autèntics monuments vallenques que ell reflecteix, Sant Llorenç, els arbres de la carretera de Barcelona, la placeta d'en Simó, el Campanar de Valls, la Font d'en Bosc... la majoria són avui aquí, traslladats a la seva exposició de l'Antic Hospital de Sant Roc. L'artista ha complert. Al ciutadà, li toca ara valorar l'obra i captar-ne el missatge, del qual, no n'és exempta la voluntat d'estimació, de divulgació i de salvaguarda dels «originals». Per a aconseguir-ho, una sola fórmula: sensibilitat i decisió.»

És important donar a conèixer, reiterar la difusió d'aquells valors que configuren el patrimoni urbà, l'entorn paisatgístic, els indrets històrics, els racons típics, en definitiva les escenes característiques de Valls.

Joan Rafi, a través de més de 40 dibuixos, ofereix una oportunitat que QUADERNS DE VILANIU/Miscel·lània de l'Alt Camp pensa que no pot desaproveitar,

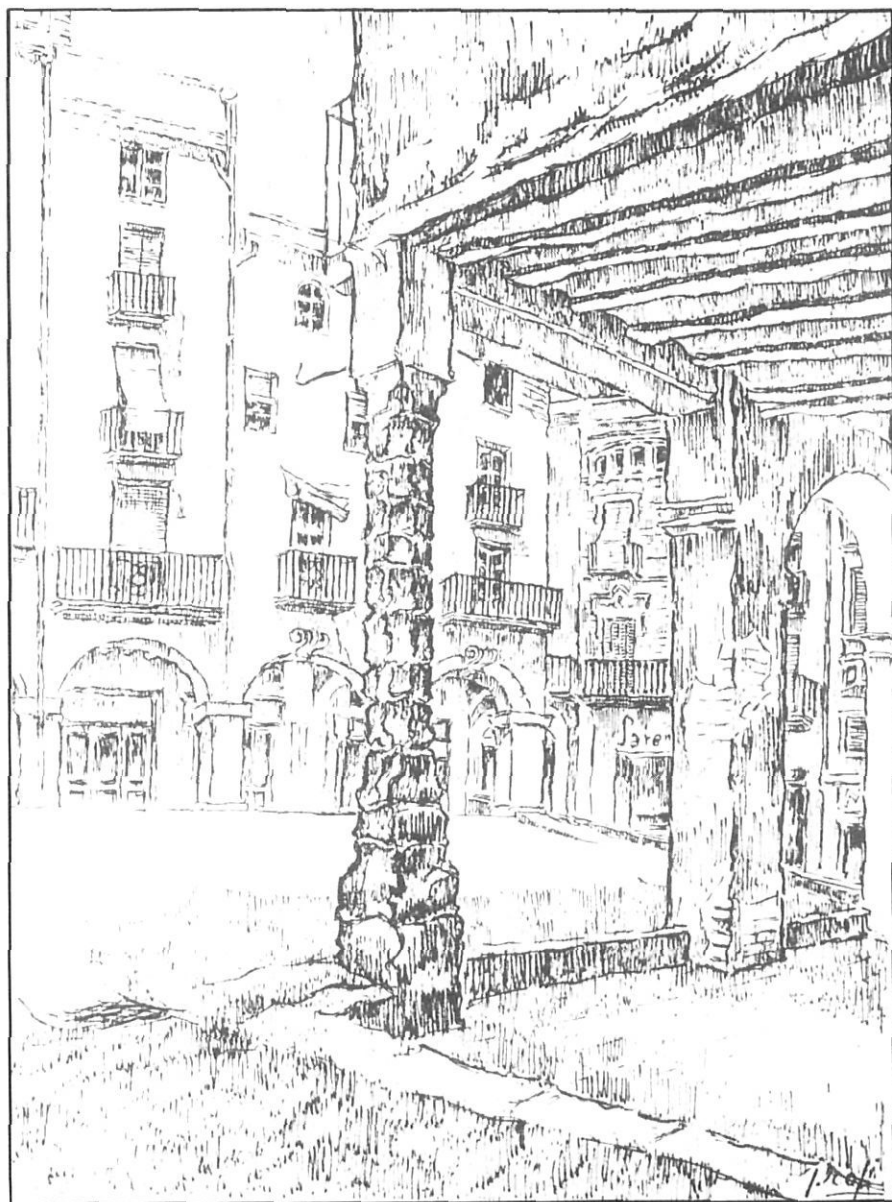
no sols per les característiques de la publicació, sinó també per la personalitat de l'artista i l'alt contingut pedagògic de la seva obra.

Poques vegades s'ha vist una mostra tan àmplia i concreta del nostre paisatge. Per això, amb autorització i suport de l'autor i dels titulars de les col·leccions particulars, de les quals molts d'aquests dibuixos formen part avui, reproduïm tot seguit 16 dibuixos, amb el títol de l'obra, ampliat amb una breu identificació toponímica i geogràfica de cadascun.

Hem d'aclarir que aquesta selecció no pressuposa cap tipus de qualificació. Al contrari, es tracta simplement d'un extracte que doni explícita confirmació del que hem manifestat, i tingui la utilitat final única de mostrar un valor artístic i unes realitats característiques de Valls que cal no oblidar.

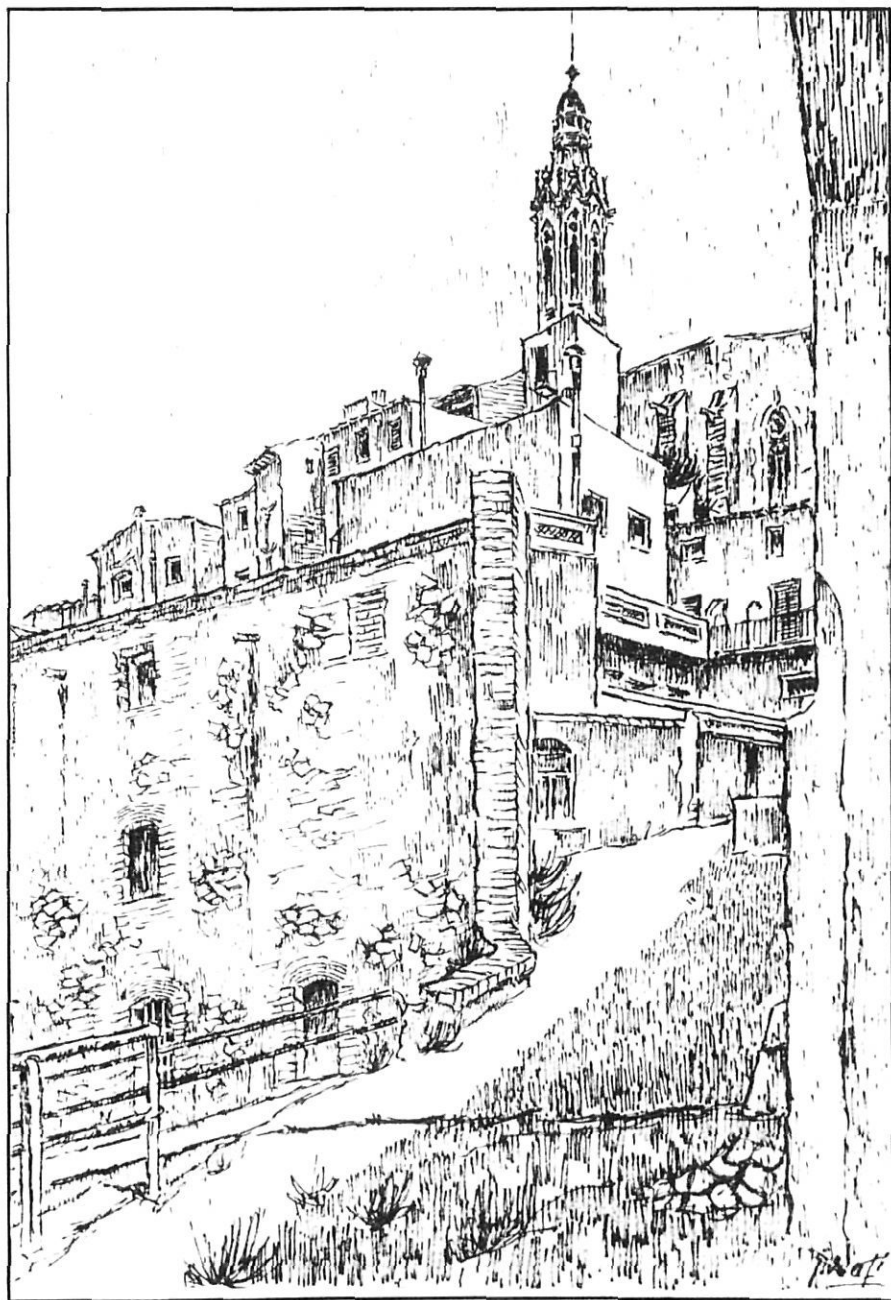
En aquest sentit, també convé tenir ben present que, al darrera d'uns noms i d'un dibuix, hi ha un problema molt sovint, tal com s'insinua al text de presentació. Tenim escenes que conserven tot el seu sentit, i en tenim d'altres que s'han anat desfigurant per culpa de la mà de l'home o del temps. Sant Llorenç, ¿es podrà salvar? El racó de la Muralla és avui un bar. ¡Pobre Torratxa!. ¿Qui va baixar per darrera vegada a la Marsala? Al carrer del Call ¿encara hi ha gats? El Campanar del Carme ¿s'hi serà a temps de restaurar-lo? Font del Catllar: «barranc sec» ahir, claveguera avui. Carrer de l'Escrivania, ¿hi havia un convent? Els llums del carrer Major són al Museu X. Sentència ajornada per a la columna de Ca Pernau!

Anècdotes o rumors? La realitat és que Rafi ha hagut de passar de llarg de molts indrets essencials (Mas Miquel...), però ens deixa aquesta mostra del que és avui encara ben viu a la nostra història. És una notícia important que cal divulgar.

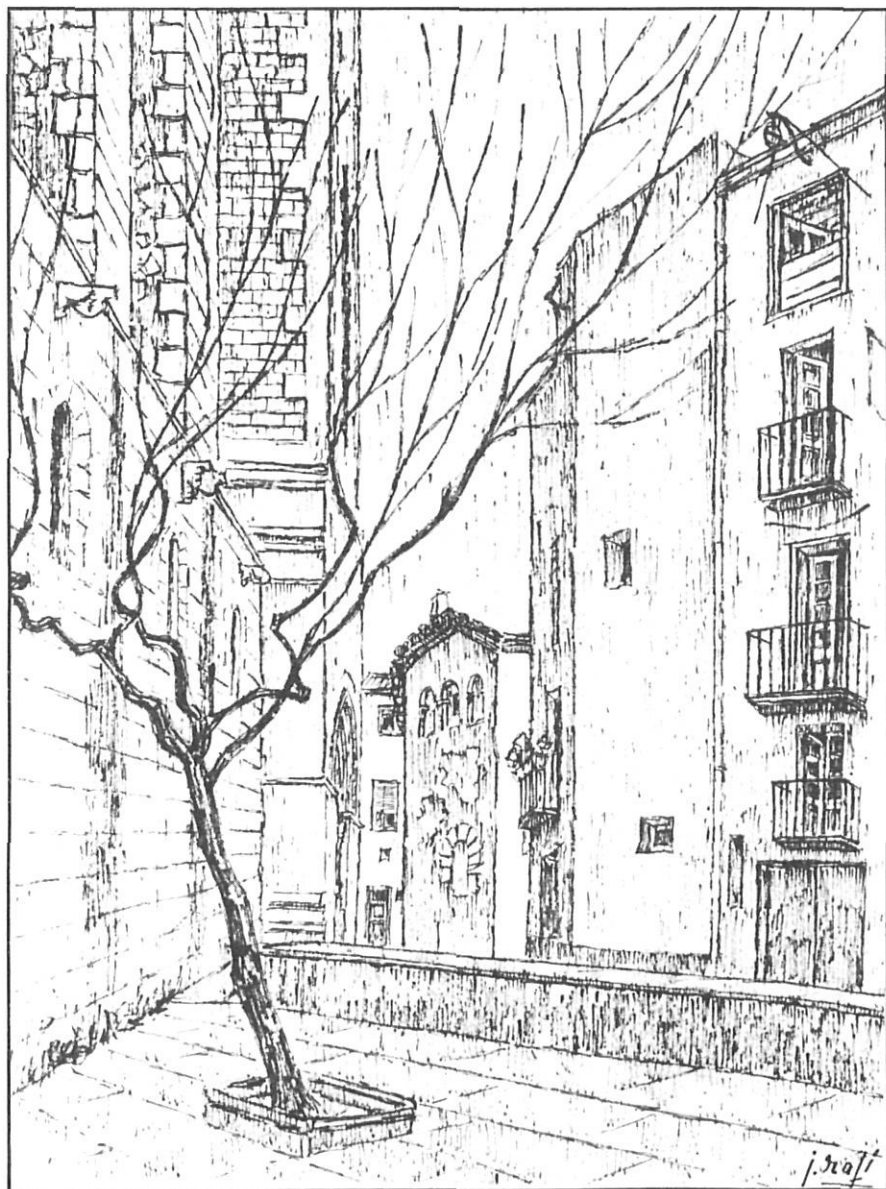
1.- CA PERNAU

És la columna més antiga i característica de la vella i porxada Plaça de l'Oli. Situada a Ca Pernau, al xamfrà amb el carrer de la Verdura.

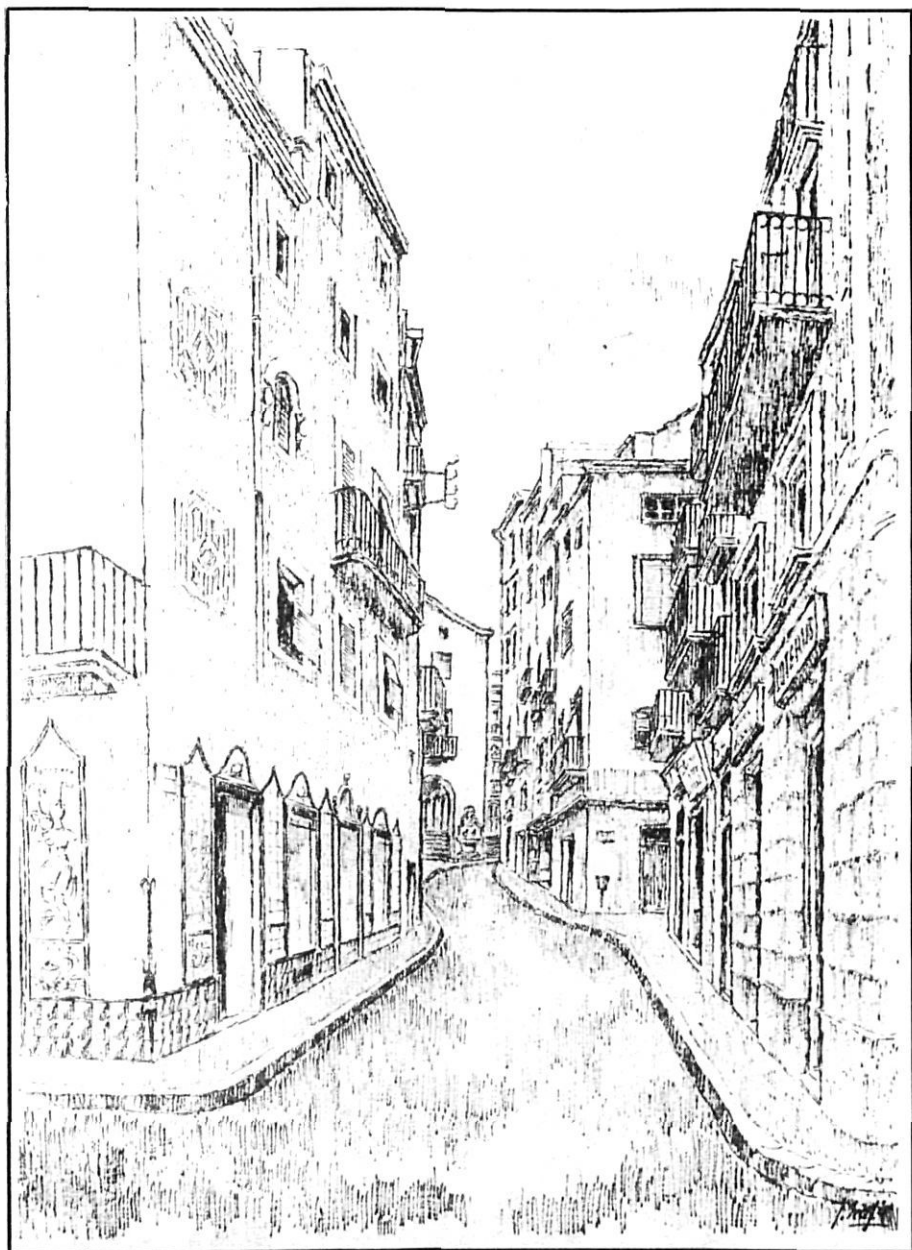
2.- LA FONT D'EN BOSC

Rafí ha donat a aquest dibuix la denominació textual del carrer que representa, un vial que uneix la Muralla de Sant Antoni amb el paratge de la Font d'en Bosc, tot salvant el Torrent de Farigola mitjançant un petit pont.

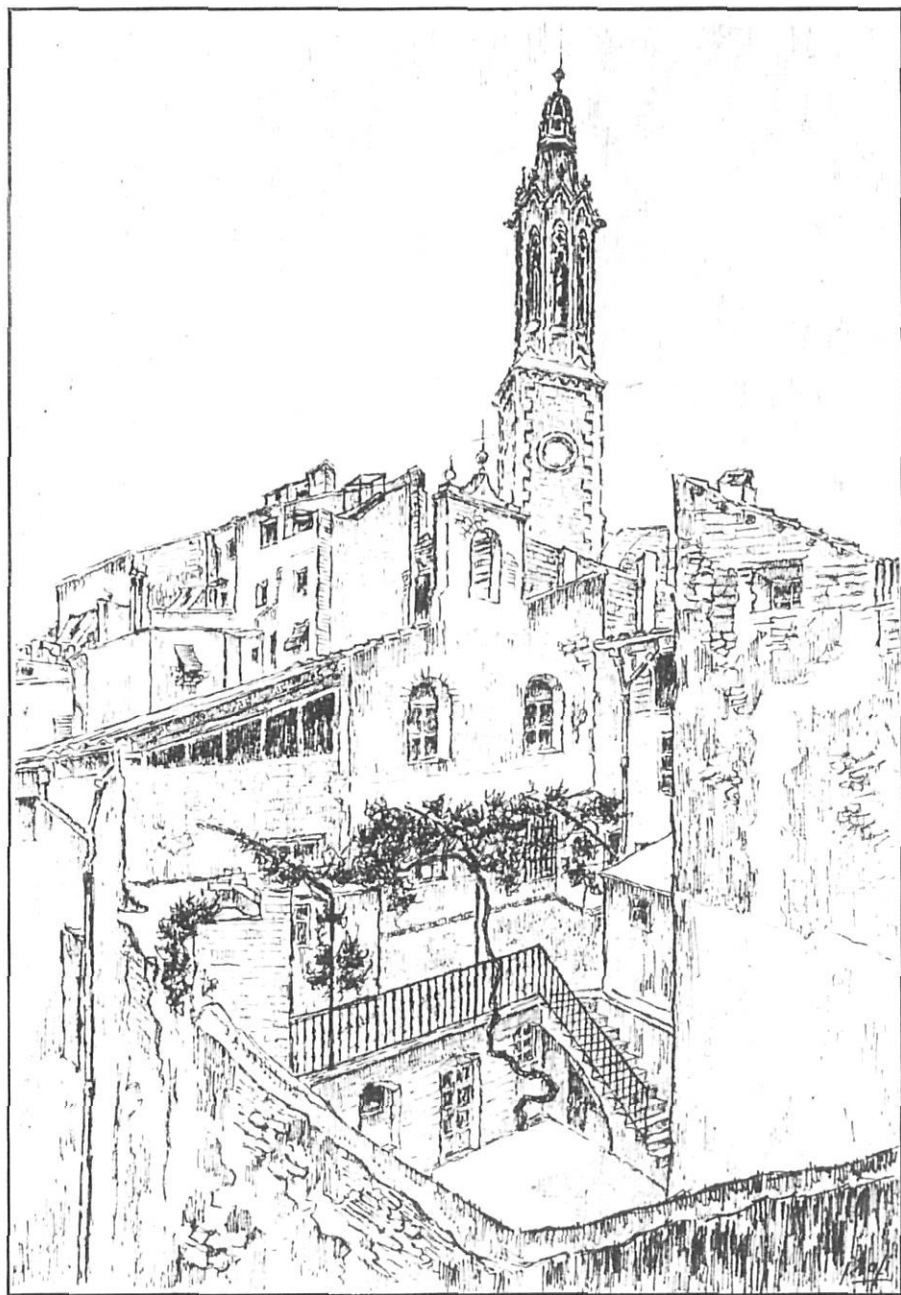
3.- PLACETA DELS ESCOLANS

Típica plaça al recer del Temple Arxiprestal de Sant Joan. L'arbre, la Porta de les Campanes i la paret del Temple i de l'«Abadia», són els escurçats límits d'aquesta placeta.

4.- CARRER MAJOR

De la Plaça del Blat al carrer de Sant Antoni. Hi cap tot al dibuix, en el qual destaca l'entranyable façana de Ca Mercadé, la qual arriba, pel darrera, al carrer d'en Simó.

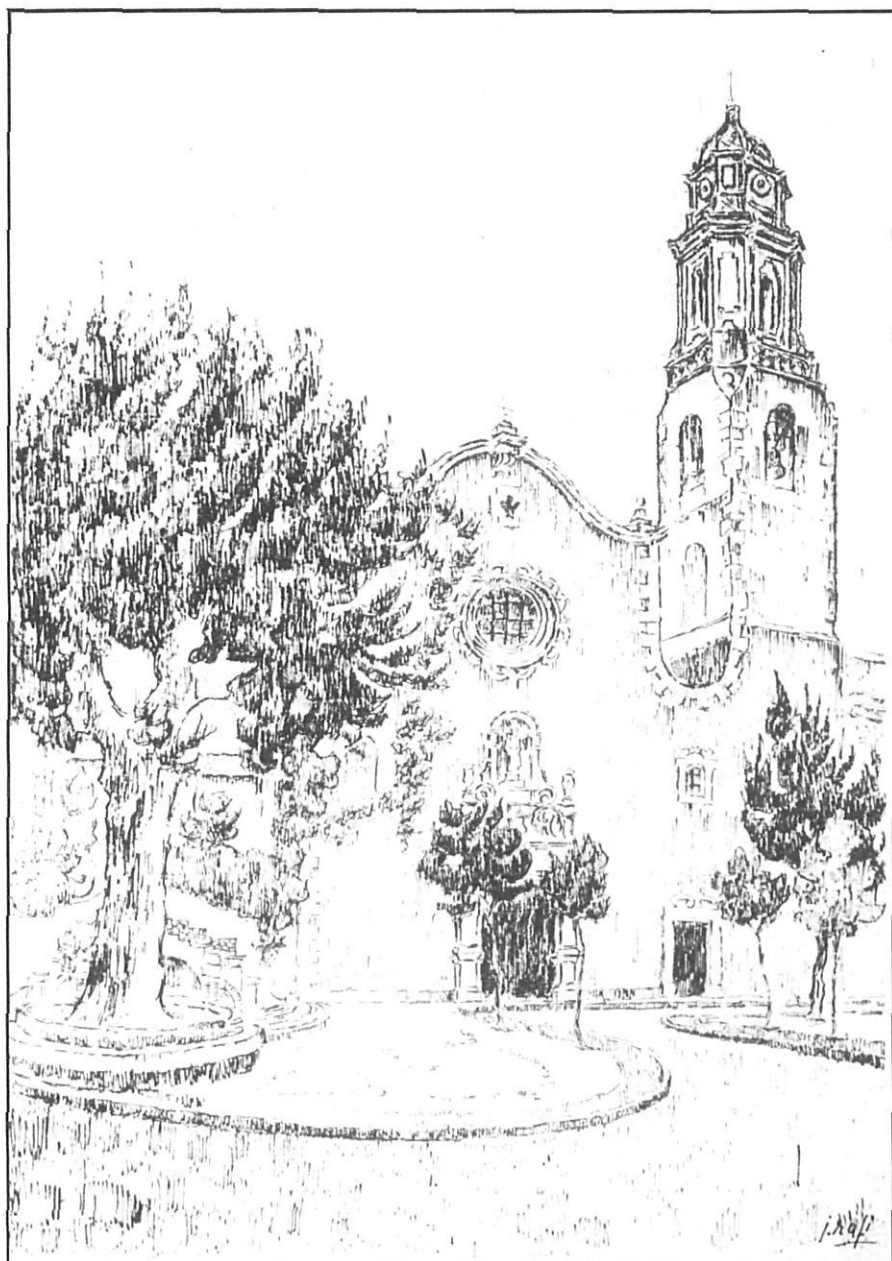
5.- PATI D'ANTIC CONVENT

Visió sorprenent per a molts ciutadans, la d'aquest vell i històric edifici, antic convent que les Monges del Cor de Maria tingueren, a les darreries del segle passat, al carrer de l'Escrivania/carrer dels Jueus.

6.- MASIA TARRAGÓ

Indret ben característic, al torrent de la Font del Catllar/Barranc Sec, sobre l'encreuament dels antics camins d'Alió i del Pont/Santes Creus. La Font del Catllar—des d'on Rafi féu el dibuix— fa anys que és història, com ho seran aviat els vells arbres que rememoren, en aquella zona, llunyanes «Festes de l'Arbre», festes que a Valls, estranyament, encara no han tornat...

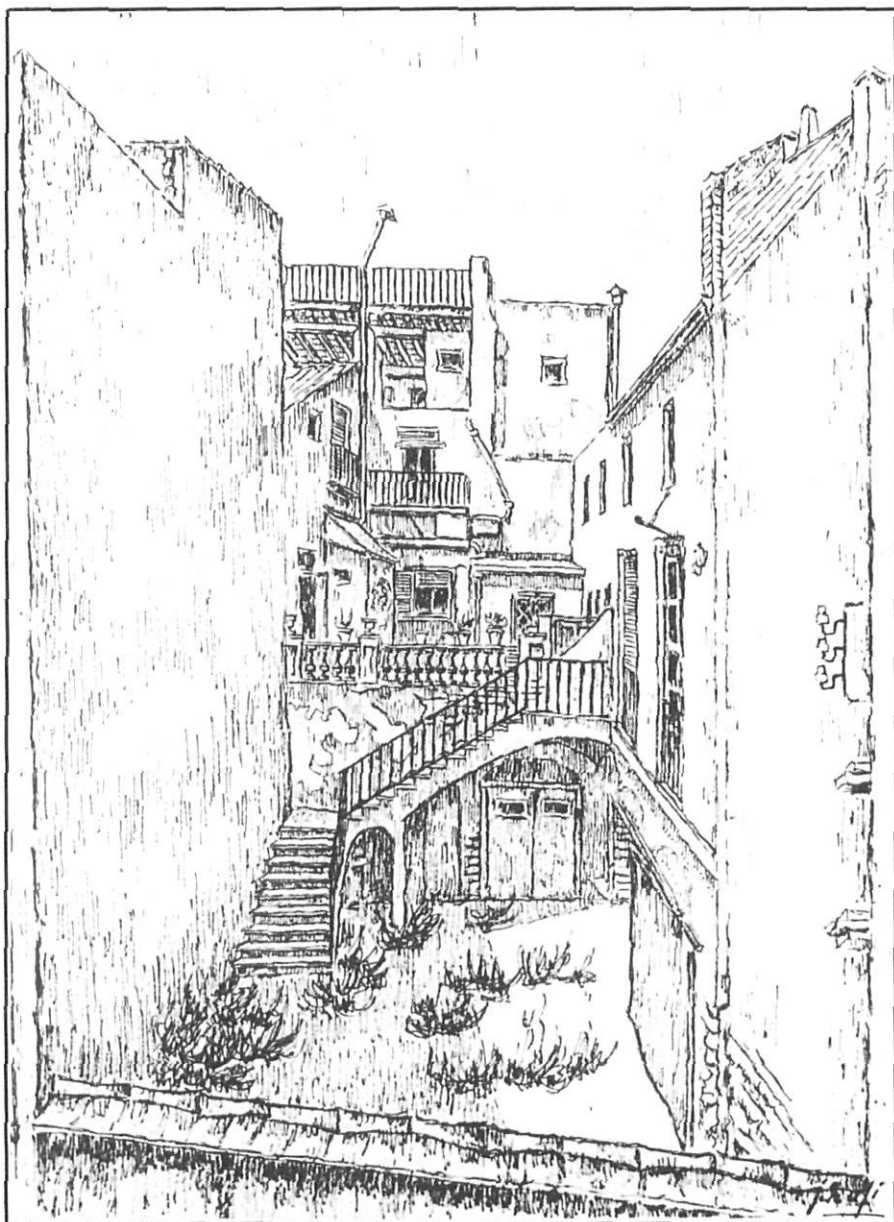
7.- PLAÇA DEL CARME

El gran arbre i l'abandonat sortidor al seu darrera. La façana i el campanar de l'Església Parroquial de la Mare de Déu del Carme, tocant a l'antic Convent del Carme (avui Escola Enxaneta), un dels més històrics edificis que conserva la ciutat, originari de principis del segle XIV. El dibuix, l'ha fet Rafi des del punt on era situat el Portal del Carme de la Muralla de Valls.

8.- COSTA DEL PUNTARRÓ

Baixada de la Plaça de les Garrofes a la Plaça de la Fusta. Denominació centenària que rememora l'antic molí que hi havia enclavat.

9.- COTXERIA DE FERRAN

Pati particular que té l'accés a través de la gran porta que dona al carrer dels Jueus. Un dels indrets típics del sector més antic de la ciutat.

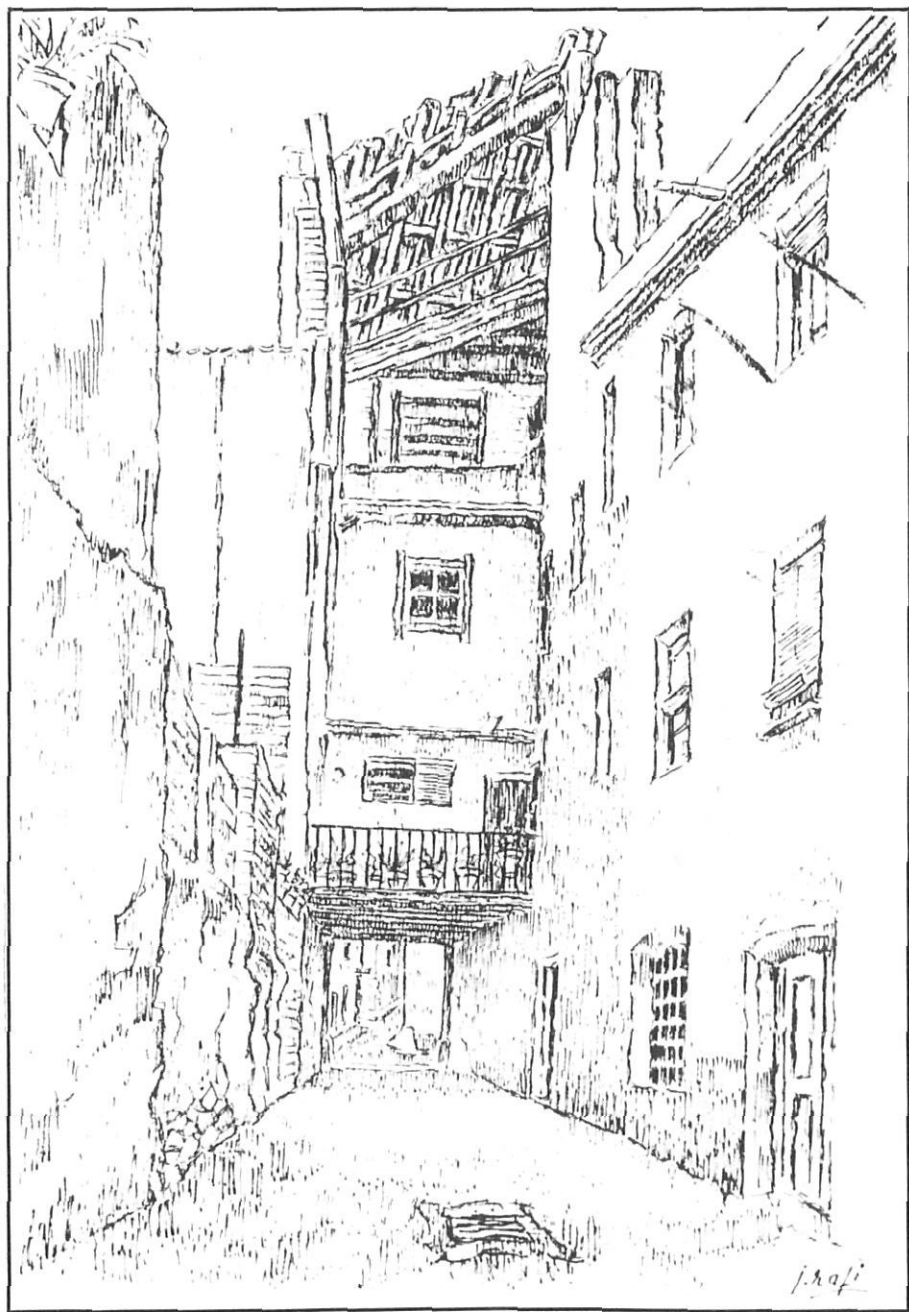
10.- CARRER DELS ESPARDENYERS

Magnífic dibuix d'un important vial del Valls antic. Denominació identificadora del món gremial vallenc. De la Plaça del Blat al carrer de la Peixateria.

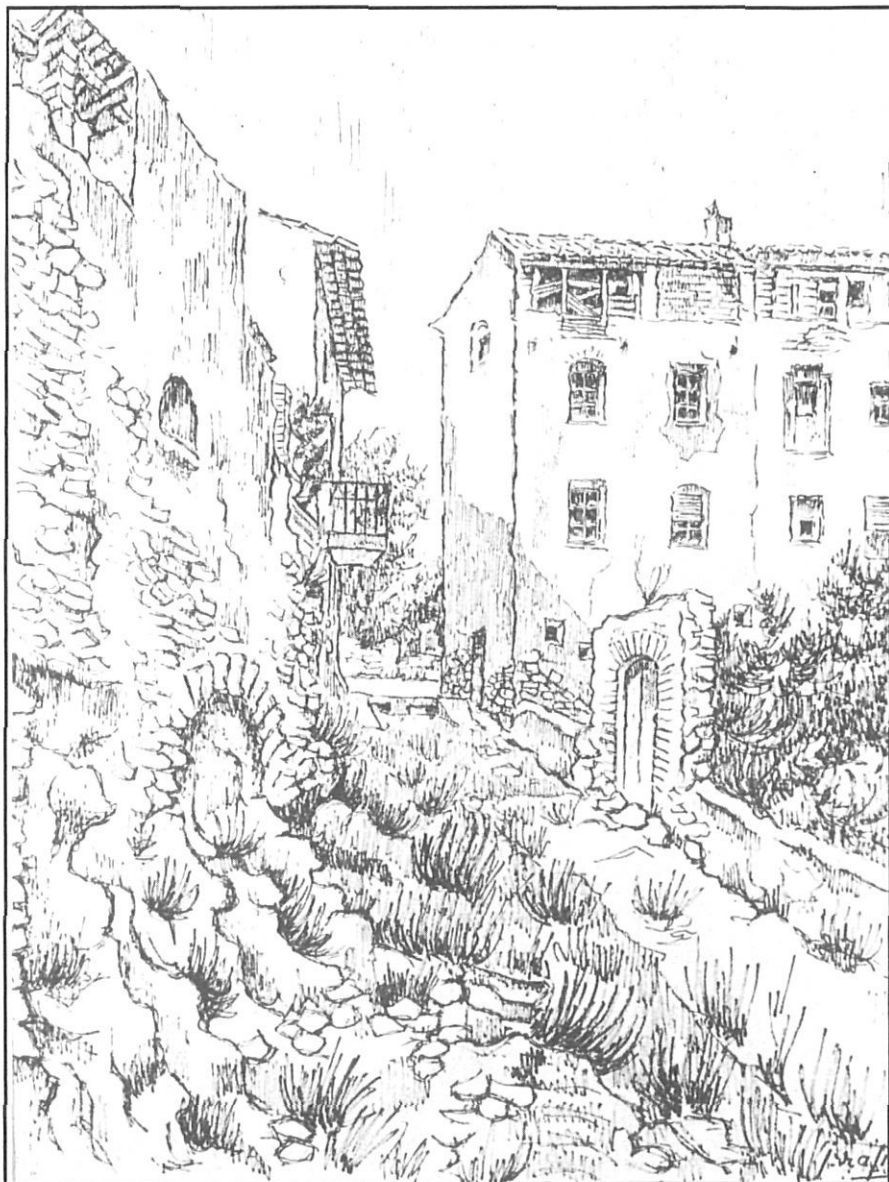
11.- CORRALÓ DELS GATS

Nom popular amb què també es coneix el Carrer del Call. Del Carrer de l'Església al carrer dels Jueus. Arc de l'antic portal d'una de les entrades al barri Jueu de Valls.

12.- EL TINT

Viu record de la primera època industrial val·lenca. És el Passatge Gassó, a partir del carrer del mateix nom, el número 8 del qual identifiquem amb el «Tint» de fa cent anys: «Fàbrica de aprestos de lana, hilo y algodón de MONSERRAT Y GIRÓ».

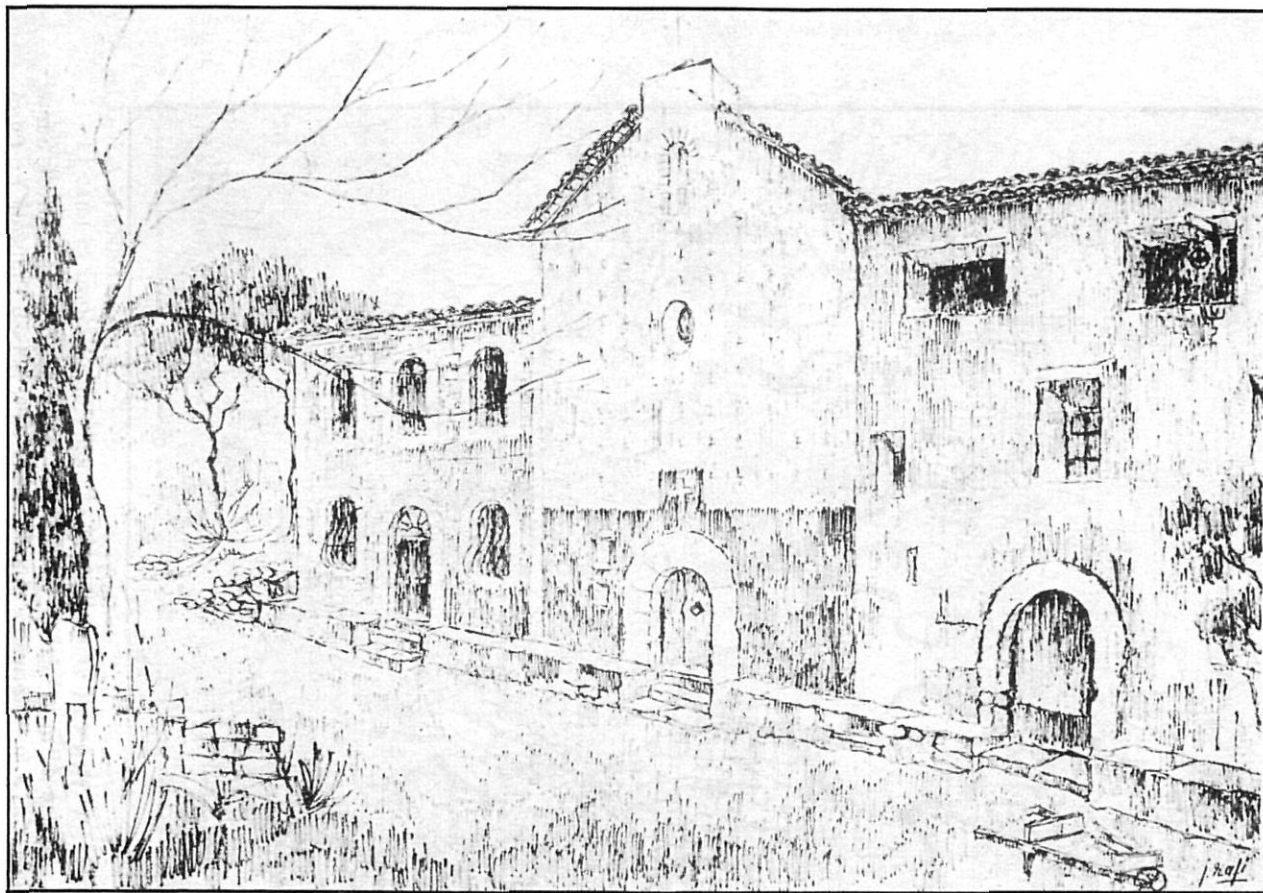
13.- LA MARSALA

El camí és impracticable, però la Marsala, amb font o sense, continua al seu lloc, al carrer del Portal Nou, després del Pont d'en Cabré.

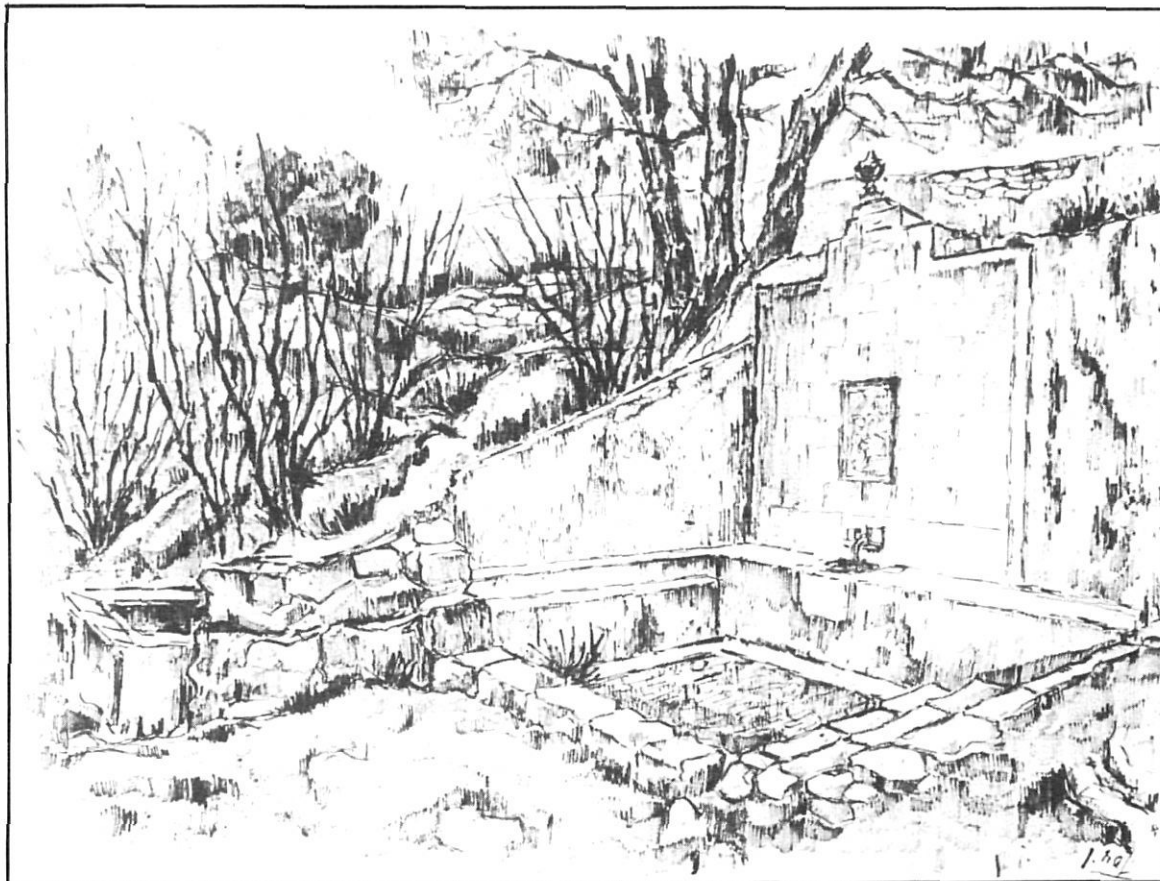
14.- CAMÍ DE LA GRANJA

Aquest paisatge és únic. Va de la Carretera de Picamoixons, Font de Santa Magdalena, fins a la històrica Granja de Doldellops, i el riu Francolí. En tot el seu recorregut separa les partides del Freixa i de la Granja.

15.- SANT LLORENÇ

Única ermita del terme de Valls. Castigada per les pedreres veïnes, constitueix, amb Sant Jeroni, un conjunt muntanyenc de característiques molt peculiars. Els orígens caputxins de l'ermitori i l'entrançable vinculació familiar val·lenca amb aquell indret, són dues justificacions més a favor de la salvaguarda i recuperació de Sant Llorenç. (Dibuix propietat de l'Institut d'Estudis Val·lencs. Donació de Joan Rafi).

16.- SANT BERNAT

La font, els arbres, el safareig... La Font de Sant Bernat, al Camí de la Granja, proper a aquesta, és encara viva. Algú, amb estima, n'ha tingut cura. (Dibuix no inclòs a l'exposició. Col·lecció particular).